

KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

Opinia Komitetu Polityki Naukowej o Sprawozdaniu z działalności i Sprawozdaniu z ewaluacji działalności Narodowego Centrum Nauki za rok 2025.

Dotyczy: oceny Sprawozdania z działalności Narodowego Centrum Nauki wraz ze Sprawozdaniem z ewaluacji działalności NCN, w związku z obowiązkami Komitetu Polityki Naukowej wynikającymi z art. 340 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571, z późn. zm.). Pismo DN-WN.914.1.2026.3.RM z dnia 31 marca 2026 r.

Sprawozdanie z działalności Narodowego Centrum Nauki za rok 2025.

Sprawozdanie liczy 103 strony jest poprzedzone słowem wstępnym i podzielone na część ogólną i szczegółową. Jest dokumentem kompleksowym, przejrzystym, zawierającym 19 tabel. W załączniku A przedstawiono harmonogram naboru wniosków oraz liczbę i budżety złożonych wniosków w konkursach krajowych ogłoszonych i/lub rozstrzygniętych przez Centrum w 2025 r. w podziale na grupy dyscyplin i panele.

Komitet Polityki Naukowej stwierdza co następuje:

- KPN z uznaniem odnotowuje znaczną skalę aktywności grantowej NCN. W konkursach, których nabór zakończył się w 2025 r., złożono 12 110 wniosków w tym 600 w ramach inicjatyw międzynarodowych. Ocenie merytorycznej poddano 11 212 wniosków. Centrum współpracowało z 2092 ekspertami biorącymi udział w pracach 90 Zespołów Ekspertów oceniających złożone wnioski w ramach 26 paneli dziedzinowych (dyscyplin lub grup dyscyplin) tematycznie pokrywających cały zakres badań naukowych. Na drugim etapie oceny zostało przygotowanych 10 034 recenzji ekspertów zewnętrznych. Do finansowania zakwalifikowano 2038 wniosków, w tym 71 w ramach inicjatyw międzynarodowych. Tak wysoki poziom aktywności konkursowej świadczy o utrzymującej się pozycji NCN jako kluczowej instytucji finansującej badania podstawowe w Polsce.
- W 2025 r. na podstawie trwających umów zawartych z laureatami konkursów realizowano łącznie 9292 projektów badawczych, staży, stypendiów i działań naukowych. Na ich finansowanie przeznaczono blisko 1 687,58 mln zł, w tym prawie 33% zostało przekazane na badania naukowe prowadzone przez młodych naukowców w formie projektów badawczych, staży podoktorskich i zagranicznych, stypendiów doktorskich oraz innych działań naukowych. Odsetek środków przekazanych na badania naukowe prowadzone przez młodych naukowców jest wyższy niż zobowiązanie NCN do przeznaczania nie mniej niż 20% na ten cel (art. 20 pkt 4 ustawy o Narodowym Centrum Nauki). KPN uznaje ten kierunek działalności za szczególnie istotny z punktu widzenia rozwoju kadry naukowej, w tym wspierania pierwszych samodzielnych projektów badawczych młodych uczonych oraz wzmocnienia potencjału przyszłej kadry akademickiej.

KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

- KPN pozytywnie ocenia również efektywność gospodarowania środkami finansowymi przez NCN. W 2025 r. NCN wykorzystało 99,97% dotacji celowej. Tak wysoki poziom wykonania planu finansowego należy uznać za dowód sprawnego zarządzania środkami publicznymi oraz prawidłowej organizacji procesów wewnętrznych Centrum.
- W tabeli 3 przedstawiono wysokość przyznanego finansowania i liczbowy wskaźnik sukcesu w konkursach: MAESTRO, SONATA BIS, OPUS+LAP/Weave, SONATA, OPUS, PRELUDIUM rozstrzygniętych przez Centrum w 2025 r., w podziale na grupy dyscyplin. Na uwagę zasługują bardzo niskie wskaźniki sukcesu od 6 do 18%. Przykładowo dla flagowego konkursu OPUS, średni wskaźnik sukcesu dla wszystkich dyscyplin wyniósł 14%, w tym dla HS: 12%, NZ: 14% i ST: 15%. Tak niskie wartości najprawdopodobniej wynikają przede wszystkim z silnej konkurencji o ograniczone środki. Oznacza to, że nawet dobrze ocenione projekty pozostają bez finansowania, co hamuje rozwój badań podstawowych i osłabia motywację badaczy. W ocenie Komitetu tak niskie wskaźniki sukcesu wymagają refleksji w kontekście długofalowego wpływu na rozwój badań podstawowych, stabilność planowania pracy badawczej oraz motywację środowiska naukowego.
- W 2025 r. NCN współpracowało z 2092 ekspertami biorącymi udział w pracach 90 Zespołów Ekspertów, ogółem odsetek ekspertów zagranicznych wynosił 73% (Tabela 5). Natomiast odsetek recenzentów zagranicznych (ekspertów oceniających wnioski na drugim etapie oceny merytorycznej) wynosił już 99,34%. Z jednej strony służy to mocniejszej internacjonalizacji, ale trzeba podkreślić, że recenzenci zagraniczni nie muszą znać polskich realiów i polskiego kontekstu instytucjonalnego. Komitet zwraca uwagę, że tak wysoki stopień umiędzynarodowienia procesu recenzenckiego powinien być stale monitorowany pod kątem adekwatności do specyfiki krajowego systemu nauki, w tym do realiów funkcjonowania polskich instytucji badawczych i odmienności warunków prowadzenia badań w poszczególnych dyscyplinach.
- KPN pozytywnie ocenia przeprowadzenie audytów i kontroli zewnętrznych działalności NCN. W 2025 r. miały miejsce audyty prowadzone przez właściwe izby administracji skarbowej, które nie stwierdziły nieprawidłowości. KPN uznaje, że tego rodzaju działania kontrolne są niezbędnym elementem zapewniania prawidłowości w dysponowaniu środkami publicznymi.
- KPN z aprobatą odnosi się także do rozbudowanej współpracy międzynarodowej prowadzonej przez NCN. W 2025 r. miała formę współpracy wielostronnej, programy ERA-Net, JPI i podobne, współpraca na podstawie procedury agencji wiodącej (LAP) oraz współpracy dwustronnej. Tabela 7 przedstawia zestawienie konkursów międzynarodowych ogłoszonych lub rozstrzygniętych w 2025. NCN jest też aktywne w organizacjach międzynarodowych. Takie działania wzmacniają umiędzynarodowienie polskiej nauki, ułatwiają przepływ wiedzy oraz zwiększają widoczność krajowych zespołów badawczych w kontekście globalnym.
- KPN pozytywnie ocenia działania NCN związane z upowszechnianiem informacji o konkursach, promocją działalności Centrum oraz wspieraniem komunikacji naukowej w środowisku badawczym. Ma to istotne znaczenie dla zapewnienia powszechnego dostępu do informacji o możliwościach finansowania badań oraz dla zwiększania zainteresowania środowiska naukowego instrumentami wsparcia oferowanymi przez NCN.

KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

- Na pozytywną ocenę zasługuje również aktywność NCN w zakresie polityki otwartego dostępu do publikacji naukowych. Komitet odnotowuje, że w 2025 r. nastąpiła jej aktualizacja (Zarządzenie Dyrektora NCN nr 39/2025 z dnia 26 czerwca 2025 r.) polegająca na odejściu od obowiązku publikowania wyłącznie w modelu Open Access przy jednoczesnym utrzymaniu tego modelu jako rekomendowanego. Zmiana ta wyszła naprzeciw oczekiwaniom beneficjentów.

Sprawozdanie z ewaluacji działalności Narodowego Centrum Nauki za rok 2025.

Sprawozdanie z ewaluacji działalności Narodowego Centrum Nauki za rok 2025 zostało przygotowane w sposób przejrzysty i uporządkowany według sześciu jasno określonych kryteriów ewaluacyjnych: doskonałości naukowej, transparentności, równego traktowania i poufności, wydajności i sprawnej organizacji, dostosowania oferty do potrzeb środowiska naukowego oraz trwałości efektów i ich wpływu na rozwój nauki w Polsce. Dokument liczy 180 stron i wykorzystuje dane z dwóch kluczowych źródeł: pomiarów wewnętrznych (badania opinii trzech grup ekspertów NCN) oraz danych z baz wewnętrznych i zewnętrznych, co zapewnia solidną podstawę analityczną. Struktura dokumentu obejmuje wprowadzenie, główne wnioski z ewaluacji wewnętrznej 2025 r., rozdziały przedstawiające wyniki badań ewaluacyjnych prowadzonych w latach 2017–2025, obejmujące ekspertów oceniających wnioski, recenzentów (zwanych również ekspertami zewnętrznymi) oraz ekspertów oceniających raporty końcowe z realizacji grantów finansowanych ze środków NCN. Towarzyszą mu załączniki A–C z danymi o publikacjach i konkursach międzynarodowych.

Komiteta Polityki Naukowej:

- Wysoko ocenia warstwę prezentacyjną sprawozdania. Na szczególne wyróżnienie zasługują czytelne infografiki, wykresy i tabele, które w przejrzysty sposób ilustrują złożone dane oraz umożliwiają śledzenie trendów w czasie.
- Na podstawie przedstawionych wyników stwierdza, że współpraca ekspertów panelowych z NCN stoi na bardzo wysokim poziomie. Średnie oceny dotyczące przebiegu posiedzeń oraz gotowości do ponownego udziału w pracach eksperckich są bardzo wysokie. Eksperti zewnętrzeni (recenzenci) charakteryzują się bardzo wysokim poziomem doświadczenia (niemal wszyscy posiadają doświadczenie recenzenckie, a zdecydowana większość współpracowała z innymi instytucjami finansującymi badania), a ocena jakości merytorycznej recenzji utrzymuje się na stabilnym poziomie ok. 4,15–4,23. Należy jednak zauważyć, że nawet pojedyncze przypadki recenzji o niskiej jakości mogą negatywnie wpływać na postrzeganie całego systemu oceny i wizerunek NCN-u.
- Uznaje, że sprawozdanie trafnie identyfikuje obszary wymagające usprawnień. W szczególności powtarzają się postulaty ekspertów dotyczące:
  - zbyt krótkiego czasu przeznaczonego na analizę recenzji podczas prac II etapu oceny,
  - potrzeby lepszej kalibracji ocen pomiędzy dyscyplinami oraz etapami kariery naukowej,
  - konieczności szerszego wdrożenia zasad inicjatywy DORA,
  - obciążenia ekspertów zbyt dużą liczbą wniosków przypadających na jedną osobę,

KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

- narzędzi oceny, ponieważ około 26% ekspertów wskazuje na obecność kryteriów niejednoznacznych, niewłaściwie wyważonych lub zbędnych (Rys. 3.2), natomiast 18% zgłasza problemy z formularzami oceny raportów końcowych (Rys. 3.5),
  - większej standaryzacji oraz możliwości dokonywania korekt kosztów na etapie oceny merytorycznej.
- Podkreśla wagę kwestii organizacyjnych i systemowych. Wynagrodzenia ekspertów są oceniane nisko (Rys. 4.4), zgłoszone propozycje są około dwukrotnie wyższe od stawek obecnie obowiązujących. Może to w dłuższej perspektywie wpływać na dostępność wysokiej klasy ekspertów.
  - Wskazuje na postulowaną potrzebę standaryzacji i ograniczeń, w tym wprowadzenia maksymalnych kwot przeznaczonych na kategorię, „węższych widełek” oraz spójnych i przejrzystych szablonów budżetowych. Respondenci tej grupy oczekują, aby budżet stał się integralną częścią procesu oceny, a panele miały możliwość merytorycznej korekty kosztów.
  - Zauważa, że ocena projektów OPUS LAP i OPUS budzi wyzwania organizacyjne. Projekty LAP o wyższych budżetach konkurują z projektami krajowymi, wymagając porównań różnej skali. Eksperti postulują standaryzację kryteriów budżetowych międzynarodowych oraz możliwość korekt kosztów na etapie oceny.
  - Z zadowoleniem stwierdza, że zdecydowana większość respondentów nie zaobserwowała naruszeń zasad etycznych podczas prac zespołów ekspertów. Incydentalne przykłady sytuacji budzących wątpliwości dotyczyły zachowania uczestników paneli. Mimo, że były to sytuacje jednostkowe powinny być gruntownie przeanalizowane z ewentualnymi konsekwencjami np. wykluczeniem eksperta.
  - Zwraca uwagę na fakt, że aż 18% ekspertów wskazało na występowanie niejednoznacznych kryteriów w formularzu raportu końcowego (rysunek 3.5), co potwierdzają nieliczne opinie dotyczące niejasności związanych z obecnością rezultatów projektów w obiegu międzynarodowym, których zróżnicowane interpretacje skutkowały różnicą zdań pomiędzy Radą NCN a ekspertami.
  - Pragnie podkreślić, że ocena kryteriów we wniosku została dokonana tylko przez ekspertów i może warto byłoby się zwrócić w tej sprawie do samych wnioskodawców.
  - Uważa, że powoływanie ekspertów oceniających raporty końcowe na 12 miesięcy, może być za zbyt krótkie z punktu widzenia stabilności i spójności procesu oceny. W tak krótkim horyzoncie istnieje ryzyko, że kolejne etapy rozpatrywania tego samego raportu, w tym jego ponowna ocena po uzupełnieniu przez grantobiorcę, będą prowadzone przez różne składy eksperckie, co może prowadzić do rozbieżności wynikających nie tyle z odmiennych ustaleń merytorycznych, ile z różnic w praktyce interpretacyjnej poszczególnych zespołów. Powołanie na dłuższy okres sprzyjałoby zachowaniu ciągłości, lepszej kalibracji ocen oraz bardziej jednolitemu stosowaniu kryteriów w czasie.
  - Ocenia, że załączniki A i B dostarczają ważnych danych o publikacjach naukowych jako kluczowych efektach projektów, z podziałem na grupy dyscyplin, co wspiera monitorowanie wpływu NCN na dorobek badawczy. Jednocześnie zauważa znaczący udział publikacji w czasopiśmie o niższym prestiżu (np. wydawca MDPI), co może skłaniać do refleksji nad jakością i strategią publikacyjną części projektów.

KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

- Zwraca uwagę na potrzebę większej stabilności regulacyjnej systemu konkursowego. Częste modyfikacje zasad konkursów, choć wynikają z uzasadnionych przesłanek, mogą prowadzić do obniżenia przejrzystości i poczucia przewidywalności systemu po stronie wnioskodawców.
- Aprobuje działania NCN związane z monitorowaniem wykorzystania narzędzi generatywnej sztucznej inteligencji. Wyniki przeprowadzonego sondażu wskazują na potrzebę wypracowania jasnych i wyważonych regulacji w tym zakresie i rekomenduje rozważenie wprowadzenia obowiązku składania przez wnioskodawców oświadczeń dotyczących wykorzystania narzędzi GenAI, z wyraźnym rozróżnieniem ich zastosowań technicznych i merytorycznych.
- Odnotowuje, że Narodowe Centrum Nauki boryka się z rosnącą dysproporcją między dostępnymi środkami a faktycznymi kosztami projektów badawczych, spowodowaną presją inflacyjną oraz niewystarczającym tempem wzrostu dotacji celowej. W latach 2022–2025 budżet dotacji NCN rósł wolniej niż ceny w gospodarce, nie rekompensując skumulowanej inflacji. Obecny poziom finansowania nie odpowiada potrzebom i ambicjom polskich badaczy, co grozi dalszym spadkiem wskaźnika sukcesu. NCN planuje zwiększenie środków, m.in. poprzez wykorzystanie obligacji uzyskanych w grudniu 2024 r., z włączeniem tych aktywów w 2026 r.
- Konstatuje, że mimo jednolitej oferty konkursowej i procedury oceny dla wszystkich dyscyplin, zróżnicowanie finansowania wynika głównie z różnej intensywności aplikowania. Najaktywniejsi są badacze z dyscyplin nauk ścisłych, technicznych i nauk o życiu, co zwiększa ich obecność jako beneficjentów systemu grantowego.

Mając na uwadze przedstawione informacje, Komitet Polityki Naukowej działając na podstawie art. 340 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce po zapoznaniu się ze *Sprawozdaniem z działalności Narodowego Centrum Nauki za rok 2025* oraz ze *Sprawozdaniem z ewaluacji działalności Narodowego Centrum Nauki za rok 2025*, pozytywnie opiniuje działalność Narodowego Centrum Nauki w 2025 r. W szczególności na uwagę zasługuje: aktywność organizacyjna i duża liczba realizowanych projektów, nacisk na rozwój młodych naukowców oraz szeroka współpraca międzynarodowa. Jednocześnie Komitet rekomenduje podjęcie działań w zakresie zwiększenia finansowania systemu grantowego, poprawy warunków pracy ekspertów, utrzymania wysokich standardów oceny merytorycznej, doprecyzowania niektórych kryteriów oceny oraz zapewnienia większej stabilności regulacyjnej.

prof. dr hab. Ewa Gruza
Przewodnicząca KPN
Warszawa, dn. 30.04.2026 r.